

1. félévi beszámoló

Kovács Kinga Dóra (kovacskingadora@gmail.com)

Statisztikus Fizika, Biológiai Fizika és Kvantumrendszerek Fizikája PhD program

Témavezetők: Horváth Róbert, Szabó Bálint

A dolgozat címe: Single cell experiments using novel biophysical tools

Bevezetés

Jelölésmentes bioszenzorok jelölőmolekula nélkül képesek a biológiai folyamatok nyomon követésére. Az rezonáns rácsos hullámvezető alapú bioszenzorok kiválóan alkalmasak a felület feletti rétegben érzékelni a törésmutató változást nagyon jó térbeli és időbeli felbontással. A biomolekulák vagy élő sejtek felülethez történő adszorpciója során megváltozik a lokális törésmutató, így ezek a folyamatok vizsgálhatók. Egyedi sejtek vizsgálata is lehetséges ezekkel a bioszenzorokkal ennek a jelentősége abban rejlik, hogy eddig főként csak sejtpopulációkra léteznek ilyen mérések. Az utóbbi évben kutatócsoportunk számos fontos lépéseket tett a fenti módszerek kiterjesztésében nagyszámú egyedi sejtek párhuzamos vizsgálatára.

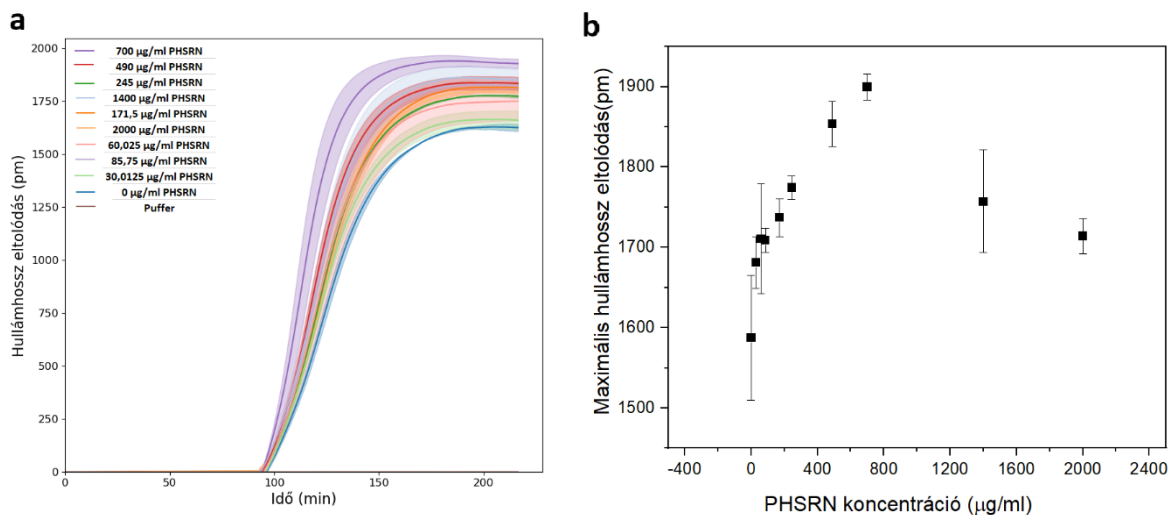
A kutatásom célja a biomolekulák szenzor-felülethez történő adszorpciójának és a sejtadhézió folyamatának vizsgálata különböző biofizikai módszerekkel, mint FluidFM, számítógépvezérelt mikropipetta, holomonitor és rezonáns rácsos hullámvezető alapú bioszenzor, hangsúlyt fektetve a jelenségek egyedi sejt és populáció szintű vizsgálatára.

Az aktuális félévben elvégzett kutatások ismertetése

Az irodalomban ismert az effektus, hogy ha a PHSRN szinergiapeptid is jelen van RGD-vel funkcionizált felületen akkor gyengén tapadó sejteknél a szinergiapeptid növeli az adhézió mértékét, viszont magában nem képes az adhézió létrehozására. Ez a megállapítás mikroszkópos képek alapján történt, mi részletesebben szeretnénk a folyamatot vizsgálni jelölésmentes optikai bioszenzor segítségével. Első kísérleteim során nem a felületre kötöttem ki a PHSRN-t hanem oldatban adtam a sejtekhez különböző koncentrációban míg a felületet RGD-vel funkcionizáltam, majd lemértem a sejtek adhézióját. A méréseket HeLa sejteken végeztem.

Az 1a. ábrán láthatóak a bioszenzor által mért adhéziós görbék, míg az 1b. ábrán látható a görbék maximuma az alkalmazott PHSRN koncentráció függvényében. A bioszenzoros jelek a sejtadhézió jól ismert szigmoid alakúak voltak. A görbék maximuma jól láthatóan nőtt 700 $\mu\text{g/ml}$ PHSRN koncentrációig, onnantól pedig csökkent. Ez azt jelenti, hogy kisebb koncentrációknál a PHSRN növelte a sejtadhéziót, majd egy adott koncentráció felett az adhézió elkezdett csökkenni. Ezt az effektust úgy lehet magyarázni, ha feltesszük, hogy az RGD-nek és a PHSRN-nek ugyanaz a kötőhelye az integrinen, mert ha nincs elég RGD a felszínen, hogy minden kötőhelyet elfoglaljon akkor a maradék helyekre a PHSRN be tud kötni erősítve az adhéziót, viszont ha a PHSRN nagy koncentrációban van jelen, akkor elkezd kiszorítani a kötőhelyekről az RGD-t így csökkentve az adhéziót.

Tervezek további méréseket főleg a 700 $\mu\text{g/ml}$ feletti koncentráció tartományban, hogy jobban alá tudjam támasztani ezt a fenti mérést, illetve tervezek olyan méréseket végezni, ahol a PHSRN-t az RGD-vel együtt a felületre kötöm ki.

1. ábra: a) Optikai bioszenzor által mért kitapadási görbék HeLa sejtek esetén különböző PHSRN koncentrációknál. b) Az optikai bioszenzor által mért görbék maximális értéke a PHSRN koncentráció függvényében ábrázolva [Magyaródi Beatrix: PHSRN polipeptid oldat hatása a HeLa sejtek adhéziójára]

Annak érdekében, hogy a sejtadhéziós folyamatot molekuláris szinten is elemezni tudjuk kifejlesztettünk egy kinetikai modellt, ami figyelembe veszi az adhézió alatt lejátszódó legrelevánsabb biomolekuláris kölcsönhatásokat. A modell az integrin-ligand kötés asszocióján és disszociációján kívül figyelembe veszi a az integrinek toborzódását az adhéziós zónába kinetikus sebességi állandók segítségével. A csatolt közönséges differenciálegyenlet rendszerben az egyenletek a ligand (L), a szabad integrin (I), és az integrin-ligand komplex (B) időbeli változására lettek felírva:

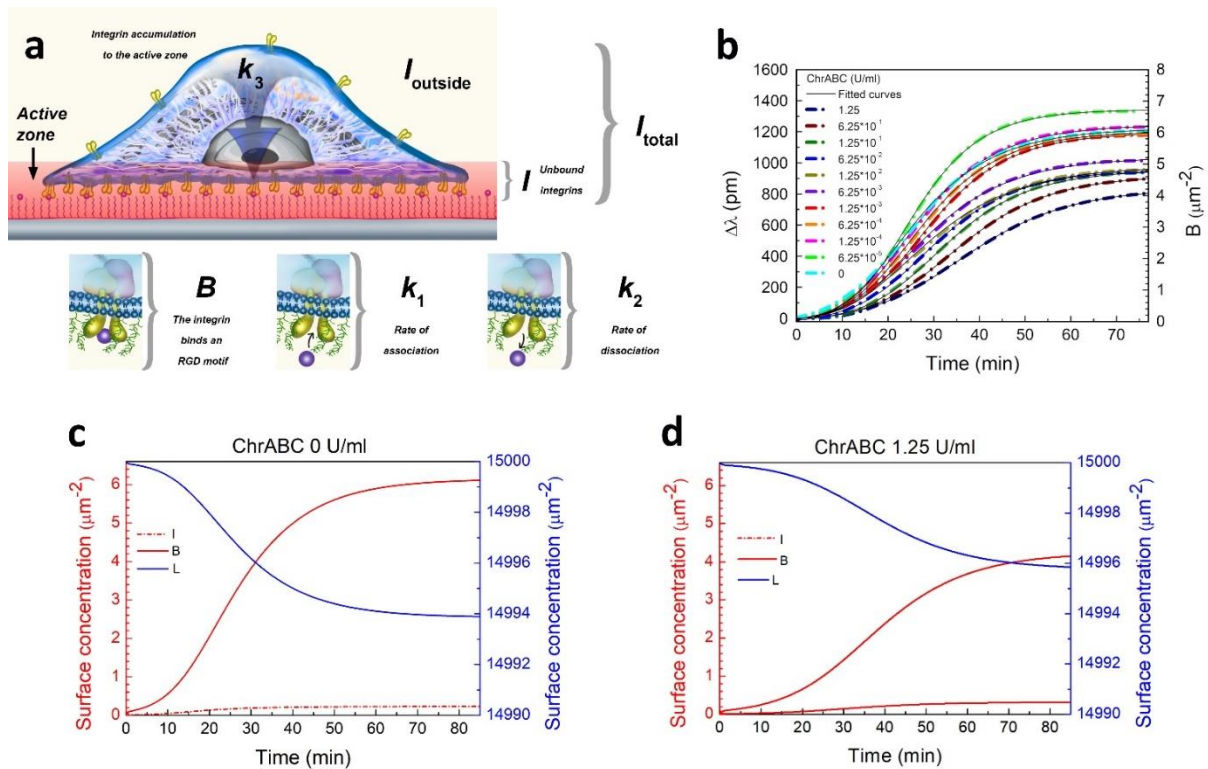
$$\frac{dB}{dt} = k_1 L * I - k_2 B \quad (1)$$

$$\frac{dL}{dt} = -k_1 L * I + k_2 B \quad (2)$$

$$\frac{dI}{dt} = -k_1 L * I + k_2 B + k_3 B (I_{\max} - I) \quad (3)$$

ahol k_1 , és k_2 az integrinek és a ligandnak az egymáshoz történő ki- és bekötődésének a sebességi állandója, k_3 az integrinek toborzódásának sebességi állandója az adhéziós zónába. $I_{\max}$ az integrinek maximális lehetséges felületi koncentrációja az adhéziós zónában, ezt azt jelenti, hogy amikor az integrin koncentráció eléri ezt az értéket akkor leáll az integrinek toborzódása. (2a. ábra)

Ahhoz hogy a modellel a bioszenzoros adatokat ki lehessen értékelni el kellett végezni egy kalibrációt, mivel az általunk használt optikai bioszenzor a beeső és visszaverődött fény hullámhossz eltolódását méri, ami arányos a hullámvezető réteg feletti 150-200 nm-es rétegben létrejövő sűrűségváltozással, míg a modellt felületi koncentrációra írtuk fel. Mivel a bioszenzoros jel maximuma 1200 pm körül szokott lenni HeLa sejtek esetén, így ez felel meg az integrinek maximális felületi sűrűségének. A HeLa sejteknek kitapadt állapotukban a területük mikroszkópos képek alapján $1000 \mu\text{m}$, és úgy becsültük, hogy ekkor az adhéziós zónában 6000 kötött integrin van jelen. Ezek alapján kiszámoltuk, hogy 1 pm hullámhossz eltolódás nagyjából $1/200 \mu\text{m}^{-2}$ kötött integrin felületi sűrűségnek felel meg HeLa sejtek esetén.

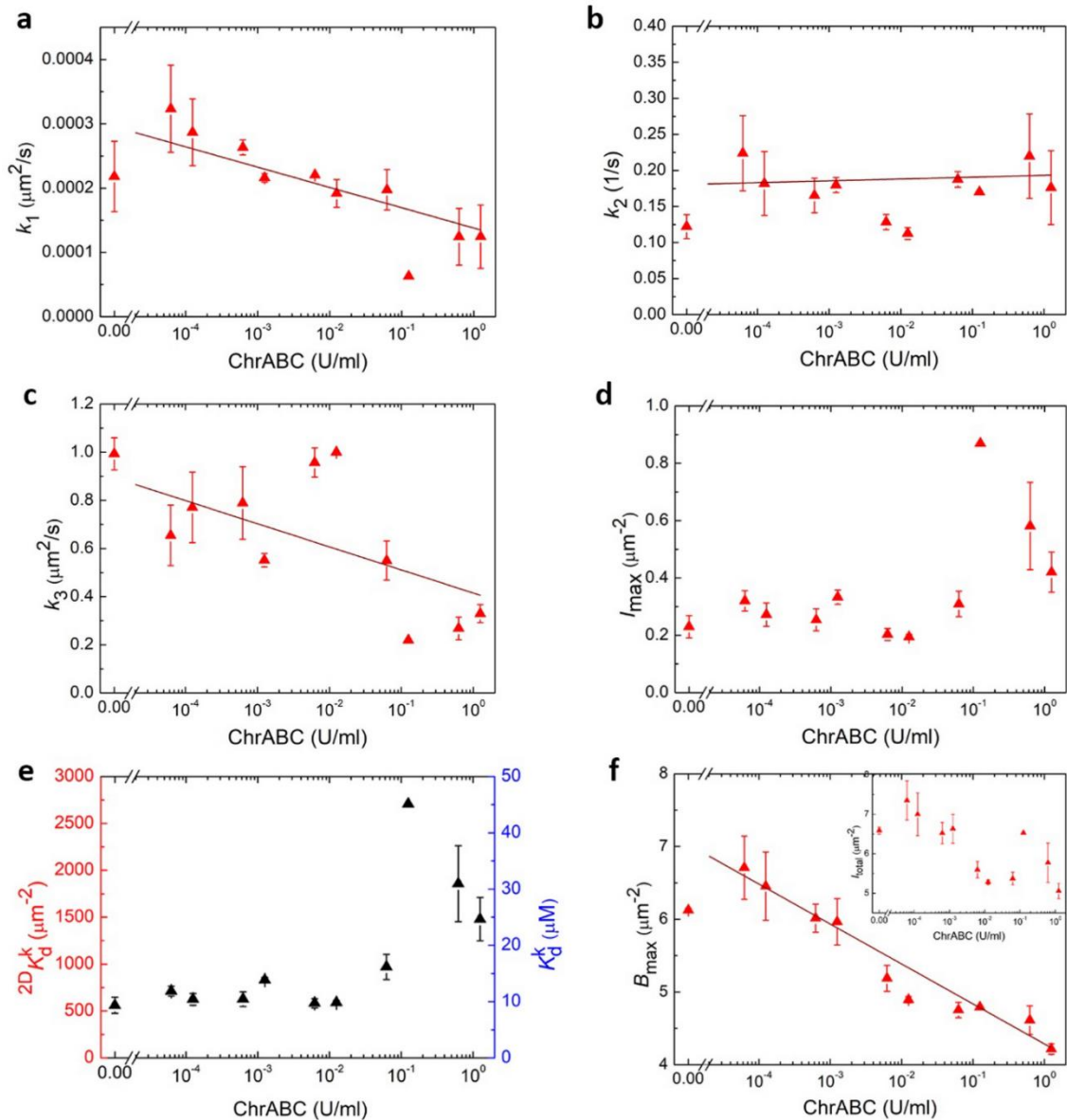

2. ábra: a) A sejtadhéziót leíró kinetikai modell szemléltetése. b) Optikai bioszenzorral mért kitapadási görbék különböző enzim koncentrációknál (színessel) illetve a modell illesztése az adatokra (fekete). c-d) Az integrin, ligand illetve integrin-ligand komplex felületi sűrűségének változása az adhézió során két különböző enzim koncentráció mellett. [1]

Az első alkalmazása a modellnek HeLa sejtek adhéziójának változását vizsgálta különböző koncentrációjú ChrABC enzim jelenlétében. Ez az enzim a glikokálixt emésztí, így lehetővé téve annak vizsgálatát, hogy a glikokálix milyen hatással bír a sejtadhézió során. A bioszenzoros adatokra MatLab kód segítségével illesztettem meg a modellt (2b. ábra). Az illesztett paraméterek a k_1, k_2, k_3 és I_{max} voltak, a kezdeti feltételek pedig a következők: a ligand felületi sűrűsége $15000 \mu\text{m}^{-2}$ (a mérés során alkalmazott felületkezelésre jellemző), az integriné $0,1 \mu\text{m}^{-2}$ és kötött integrin-ligand komplex pedig nem volt jelen. Az integrin, ligand illetve integrin-ligand komplex felületi sűrűségének változása az adhézió során két különböző enzim koncentráció mellett a 2c. illetve 2d. ábrán látható.

Az illesztett paraméterek értékei az enzim koncentráció függvényében a 3a-d. ábrákon láthatóak, a K_d^k és ${}^{2D}K_d^k$ értékei a 3e. ábrán valamint az adhézió során a kötött integrin-ligand komplex maximális felületi sűrűsége a 3f. ábrán látható. Az enzim koncentráció növelésével, tehát glikokálix emésztésével az integrin és ligand asszociáció, az integrinek toborzódása és a kötött integrin-ligand komplex maximális felületi sűrűsége csökkent, míg az integrin-ligand komplex disszociációja nem változott. A disszociációs állandó nagy koncentrációknál megnőtt.

A fenti eredmények alapján arra lehet következtetni, hogy a glikokálix regulációs szerepet tölt be az integrin és ligand asszociációjában és hatással van az integrinek toborzódására is.

3. ábra: a-d) A kinetikai modell paramétereinek illesztett értékei az enzim koncentráció függvényében. e) A K_d^k és $2D K_d^k$ értékei illetve f) az adhézió során a kötött integrin-ligand komplex maximális felületi sűrűsége az enzim koncentráció függvényében. [1]

Publikációk

1. Kanyo, N., Kovacs, K.D., Saftics, A. *et al.* Glycocalyx regulates the strength and kinetics of cancer cell adhesion revealed by biophysical models based on high resolution label-free optical data. *Sci Rep* **10**, 22422 (2020). <https://doi.org/10.1038/s41598-020-80033-6>

Kinga Dóra Kovács, Martin Novák, Zoltán Hajnal, Csaba Hős, Bálint Szabó, Inna Székács, Ye Fang, Attila Bonyár and Robert Horvath. Label-free tracking of whole-cell response on RGD functionalized surfaces to varied flow velocities generated by fluidic rotation (Journal of Colloid and Interface Science, bírálat alatt)

Tanulmányi tevékenység az aktuális félévben

Evolúciós játékelmélet, Az érzékelés biofizikája EA

Témavezetés

Magyaródi Beatrix, Egészségügyi mérnök MSc hallgató, BME Kari TDK I. hely